

ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ВИЗНАННЯ AD HOC У СУЧАСНОМУ МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

У статті розглядаються загальнотеоретичні питання, пов'язані з інститутом міжнародно-правового визнання. Досліджуються основні теорії визнання держав, проблеми, що виникають у зв'язку з їх практичним застосуванням та форми визнання держав. Піднімаються питання щодо проблеми кодифікації даного інституту. Окрема увага приділена практиці вимушеного вступу в зносини з невизнаними державами.

Ключові слова: визнання, теорії, форми, конститутивна, декларативна, de jure, de facto, ad hoc.

Постановка проблеми. Зі збільшенням темпів розвитку глобалізації питання становлення невизнаних держав постає все частіше і все більш гостро. У взаємозалежному, взаємопов'язаному світі, який набуває глобальної цілісності, однією із вищих цінностей стала самостійна державність. Поява невизнаних держав становить для міжнародного співтовариства глобальну проблему, врегулювання якої не завжди під силу навіть таким впливовим і могутнім організаціям, як ООН і НАТО.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Серед науковців, що є спеціалістами в сфері міжнародного права, існує доволі багато наукових праць із проблем визнання. Цьому питанню присвятили праці М. Алексієвець, С. Віднянський, В. Головченко, А. Зленко, О. Івченко, Б. Корнеєнко, Ю. Макар, В. Матвієнко, Л. Чекаленко та багатьох інших вітчизняних авторів.

Мета. Метою наукової статті є загальний огляд теорій, порядку, форм визнання держав, та дослідження відповідної практики в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. «Невизнана держава – це держава, яка пройшла повний процес свого становлення і володіє усіма ознаками¹, окрім міжнародно-правового визнання [1, 40].

Частота появи невизнаних держав, починаючи з 1948 року зростає. Від так, починаючи з 1948 року, можна прослідкувати наступну тенденцію появи

нових держав, а саме: Ізраїль 1948 р., Тайвань (КР) 1949 р., Сіландія 1967 р., КНР 1971, Західна Сахара 1976 р., Кіскей 1981р., Північний Кіпр 1983 р., Палестина 1988 р., Придністровська Молдовська Республіка 1990 р., Нагірний Карабах 1991 р., Південна Осетія 1991 р., Сомаліленд 1991р., Абхазія 1992 р., Пунтленд 1998 р., Вазиристан 2006 р., Косово 2008 р., Азанія 2011р., Азавад 2012 р., Республіка Мурраваррі 2013 р., Народна Республіка Еухлаї 2013 р., Республіка Банксаморо 2013р., Сирійський Курдистан 2013 р.

У науці міжнародного права існують дві основні теорії визнання держав — декларативна та конститутивна. Згідно з декларативною теорією, держава набуває міжнародної правосуб'єктності в силу самого факту свого утворення, незалежно від визнання її з боку інших держав [3]. В свою чергу відповідно до конститутивної теорії – лише факт визнання іншими державами породжує міжнародну правосуб'єктність. Це означає, що визнання розуміється як односторонній, добровільний акт, заснований на власних переконаннях суб'єкта, що заявляє про визнання іншої держави та має наміри встановлення з нею відносин [4].

Щодо використання цих теорій на практиці існує багато різних думок науковців. Наприклад, Григорішин А.І. вважає, що не потрібно обидві теорії діаметрально протиставляти. На його думку їх варто розглядати як два важливих та необхідних етапи процесу становлення нової держави. Спочатку, безумовно, необхідним є сам факт утворення нової держави внаслідок тих або інших внутрішніх процесів. На цій стадії вплив інших держав повинен бути мі-

¹ Уточнюючи та розкриваючи сутність поняття «держава», зазначимо формальні ознаки суверенної держави, що були закріплені в конвенції Монтевідео (1933 р.). Згідно цієї конвенції, «держава повинна володіти: постійним населенням; певною територією; мати уряд; здатністю вступати у відносини з іншими державами» [2].

німальним, щоб не порушувати принципи: право націй і народів на самовизначення, принцип невтручання у внутрішні справи держави. Проте, факт подальшого визнання є абсолютно необхідним, як важлива стадія становлення міжнародної правосуб'єктності держави, оскільки, в умовах глобалізації держава не може бути ізольованою від міжнародного співтовариства [5].

У практиці міжнародного права більш розповсюдженою є конститутивна теорія, оскільки при використанні декларативної новостворений суб'єкт міжнародного права може опинитись в ізоляції від міжнародного співтовариства.

Спираючись на конститутивний підхід, після проголошення незалежності країни вимушені чекати реакції іноземних держав. Так Україна, проголосивши свою незалежність, очікувала актив визнання з боку суб'єктів міжнародного права. Їх більшість припала на грудень 1991 року. У п'ятірку перших країн, що визнали незалежність України були Польща – 2 грудня 1991, Канада – 2 грудня 1991, Угорщина – 3 грудня 1991, Литва – 4 грудня 1991, Латвія – 4 грудня 1991 [6].

Втім при використанні конститутивної теорії лишається не зрозумілим, яка кількість визнань з боку існуючих держав, на момент створення нової держави, необхідна для встановлення її правосуб'єктності. Чи повинна бути певна кількість, чи це мають бути найбільш авторитетні держави, що мають великий вплив на інші держави, чи взагалі це мають бути сусідні держави. З цього приводу науковці розходяться у думках, але більшість схиляється до того, що встановлення певної кількості країн і поділ країн за критерієм авторитету не є доцільним.

Сучасне міжнародне право проголошує три форми визнання держав: *de jure*, *de facto*, *ad hoc*.

Так відповідно до першої форми, визнання не є умовним чи тимчасовим, а відбувається на офіційному рівні, є остаточним та не може бути скасоване в майбутньому. Така форма визнання можлива коли держава не має сумнівів щодо законності походження визнаної держави, стабільності її територіального устрою, легітимності державної влади [5]. Офіційне визнання *de jure* виражає готовність встановити дипломатичні відносини з відповідною державою у повному обсязі та реалізується шляхом укладення окремого договору про встановлення дипломатичних відносин та обмін посольствами чи місіями.

Визнання *de facto* застосовується у випадку коли процес становлення держави ускладнюється: в наслідок громадянської війни чи нестабільної політичної обстановки в державі, яка претендує на визнання; якщо країна яка здійснює визнання, недостатньо

впевнена у життєздатності нової держави, або не має наміру офіційно й остаточно визнавати нового суб'єкта до настання певних умов. Прикладом такого неповного визнання може бути співробітництво в окремих сферах суспільних відносин: у економічній, культурній сфері чи інших сферах згідно двосторонніх договорів. Німецький юрист В. Швенк вважав, що термін визнання *de facto* необхідно замінити іншим і ввести «категорію тимчасове визнання», щоб визначитися, зрозуміти чи є у новоутворення якості які притаманні державі [7].

Останньою формою визнання є «*ad hoc*»: тимчасове визнання у випадку коли між державами не встановлюються дипломатичні відносини або держава, відносно до якої здійснюється, ще не визнана іншими державами. Такий контакт може бути закріплений тимчасовим міжнародним договором. Вважається, що міжнародному порядку взагалі краще наявність визнання *ad hoc*, аніж відсутність всіляких контактів [8].

Прикладом може слугувати ситуація яка відбулася на початку 90х років ХХ ст. у Придніпровській Молдавській республіці. Республіка Молдова не визнавала Придніпровську республіку, але щоб відбувся обмін полоненими Республіка Молдова, щоб не створювати довготривалі відносини, визнала цю Придніпровську Республіку «*ad hoc*» підписавши угоду про обмін полоненими. Це був акт який не потяг за собою обов'язків вступати у дипломатичні відносини в подальшому.

Крім вищенаведеного, яскравим прикладом такого визнання є вимушені зносини України з ЛНР та ДНР. Україна повністю не визнає ці утворення, але для того щоб обмінятися полоненими, вести переговори з приводу збройної агресії, щоб переправляти осіб через кордон, надавати допомогу населенню Україна вимушена підписувати договори.

Незважаючи на важливість міжнародного визнання для повноцінного функціонування нової держави, існують випадки, коли невизнана чи частково визнана держава все ж має певні дипломатичні представництва в інших країнах. Зокрема, Турецька Республіка Північного Кіпру має низку дипломатичних установ та консульських представництв в таких державах, як: Туреччина (посольство), консульства в Азербайджані, Великобританії, Італії, США, Пакистані, Катарі, ОАЕ, Омані. Слід також додати, що офіційно Турецьку Республіку Північного Кіпру визнала лише Туреччина. Подібним прикладом може слугувати і Тайвань (Китайська Республіка), яка хоч і визнана близько тридцятьма державами, але має економічне та культурне представництво в значно більшій кількості держав [9, с.15].

Від так, в жодному міжнародному документі чітко не прописано за яких саме умов держава вважається повністю визнаною міжнародним співтовариством. Автори резолюції ООН 1974 року «Визначення агресії» в Статті 1 цікаво зазначили, що термін «держава» в ній «використовується, не вирішуючи заздалегідь питання про визнання або питання про те, чи є держава членом Організації Об'єднаних Націй» [10]. Тобто міжнародна організація уникнула питання щодо остаточного врегулювання процесу визнання нових держав. Однак і без цього уточнення є очевидним суперечливість підходу, при якому дер-

жава стає повноцінно визнаною лише після заняття її представником місця в ООН.

Висновок. Відсутність міжнародного акту, який би визначив процедуру та критерії визнання держав викликано унікальністю кожного випадку та складною системою міжнародних відносин. Нині відсутні чіткі та конкретні критерії, які б визначали, коли саме і за яких умов нова держава може бути визнана або невизнана міжнародним співтовариством. Поява на міжнародній арені все більшої кількості невизнаних держав вимагає нових підходів та досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Далявська Т. П. Феномен невизнаних держав: політологічний аналіз: монографія. Київ: Університет «КРОК», 2018. 228 с.
2. Convention on Rights and Duties of States. Art.1. Montevideo, 26 December, 1933. URL: <http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html>.
3. Палеева Ю. С., Тодорошко Т. А. Теоретичні питання міжнародно-правового визнання держав в контексті сучасності. *Альманах міжнародного права*. 2017. Вип. 18. С. 57-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2017_18_9.
4. Цимбрівський Т. Інститут визнання у сучасних міжнародно-правових відносинах. *Публічне право*. 2012. № 3 (7). С.158-163.
5. Григоришин А. І. Визнання держав у міжнародному праві. *Міжнародні читання присвячені пам'яті професора Імператорського Новоросійського університету П. С. Казанського*: матеріали Міжнародної конференції (м. Одеса, 22-23 жовтня 2010 року). Одеса, 2010. С. 49-51. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3393/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
6. Визнання України як незалежної держави. Український інститут національної пам'яті. URL: <https://old.uin.gov.ua/publication/viznannya-ukraini-yak-nezalezhnoi-derzhavi>.
7. Голд В. Вступ до міжнародного права. Нью-Йорк. 1957. 201 с.
8. Андрусишин Б. Юридичні та фактичні підстави незалежності Української держави. *Вісник Академії правових наук України*. 2012. № 4. С. 114-122. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2012_4_12.pdf.
9. Caspersen N. The Politics of De Facto. Unrecognized States. Recommendations. URL: http://www.lanacs.ac.uk/fass/projects/unrecognised-states/unrecognised_state.php.
10. Определение агрессии: Резолюция Генеральной Ассамблеи от 14.12.74 г. №3314 (XXIX). URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml.

REFERENCES

1. Daliavska T. P. (2018). Fenomen nevyznanykh derzhav: politolohichnyi analiz: monohrafiia. Kyiv: Universytet "KROK" [in Ukrainian].
2. Convention on Rights and Duties of States. Art.1. Montevideo, 26 December, 1933. URL : <http://www.oas.org/juridico/english/sigs/a-40.html> [in English].
3. Palieieva, Yu. S., Todoroshko, T. A. (2017). Teoretychni pytannia mizhnarodno-pravovoho vyznannia derzhav v konteksti suchasnosti. *Almanakh mizhnarodnoho prava - Almanac of International Law*, 18, 57-63. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/amp_2017_18_9 [in Ukrainian].
4. Tsymbrivskiy, T. (2012). Instytut vyznannia u suchasnykh mizhnarodno-pravovykh vidnosynakh. *Publichne parvo - Public law*, 3 (7), 158-163 [in Ukrainian].
5. Hryhoryshyn A. I. (2010). Vyznannia derzhav u mizhnarodnomu pravi. *Mizhnarodni chytannia prysviacheni pamiati profesora Imperatorskoho Novorosiiskoho universytetu P. Ye. Kazanskoho: materialy Mizhnarodnoi konferentsii (m.*

- Odesa, 22-23 zhovtnia 2010 roku) - International readings dedicated to the memory of Professor PE Kazansky of the Imperial University of Novorossiysk: Proceedings of the International Conference. Odesa. P. 49-51. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3393/%D0%93%D1%80%D0%B8%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%BD.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [in Ukrainian].
6. Vyznannia Ukrainy yak nezaleznoi derzhavy. Ukrainskyi instytut natsionalnoi pam`yati. URL: <https://old.uinp.gov.ua/publication/viznannya-ukraini-yak-nezaleznoi-derzhavi> [in Ukrainian].
 7. Hold, V. (1957). Vstup do mizhnarodnoho prava. Niu-York [in Ukrainian].
 8. Andrusyshyn, B. (2012). Yurydychni ta faktychni pidstavy nezalezhnosti Ukrainskoi derzhavy. *Visnyk Akademii pravovykh nauk Ukrainy - Bulletin of the Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 4, 114-122. URL: http://irbis-nbu.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbu/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vapny_2012_4_12.pdf [in Ukrainian].
 9. Caspersen, N. The Politics of De Facto. Unrecognized States. Recommendations. URL: http://www.lanacs.ac.uk/fass/projects/unrecognised-states/unrecognised_state.php [in English].
 10. Opredeleniye agressii: Rezolyutsiya Generalnoy Assamblei ot 14.12.74 g. №3314 (XXIX). URL: http://www.un.org/ru/documents/decl_conv/conventions/aggression.shtml [in Russian].

МАРЫНИВ ИВАННА

кандидат юридических наук, доцент кафедры права Европейского Союза
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого,

МОРОЗОВА АЛЕНА

студентка 4 курса, 3 группы, международно-правового факультета
Национального юридического университета имени Ярослава Мудрого

**НЕКОТОРЫЕ ПРОБЛЕМЫ ПРИЗНАНИЯ AD HOC
В СОВРЕМЕННОМ МЕЖДУНАРОДНОМ ПРАВЕ**

В статье рассматриваются общетеоретические вопросы, связанные с институтом международно-правового признания. Исследуются основные теории признания государств, возникающие в связи с их практическим применением и формы признания государств. Поднимаются вопросы по проблеме кодификации данного института. Особое внимание уделено практике вынужденного вступления в отношения с непризнанными государствами.

Ключевые слова: международное признание, теории, формы, конститутивная, декларативна, de jure, de facto, ad hoc.

MARYNIV IVANNA

PhD, Associate Professor at the Department of European Union Law
of Yaroslav Mudryi National Law University,

MOROZOVA ALYONA

Student of the International Law Faculty of Yaroslav Mudryi National Law University

SOME PROBLEMS OF AD HOC RECOGNITION IN THE MODERN INTERNATIONAL LAW

Formulation of the problem. The article deals with general theoretical issues related to the institution of international legal recognition. The basic theories of state recognition, problems arising in connection with their practical application and forms of state recognition are studied. Questions are raised about the problem of codification of this institution. Particular attention is paid to the practice of forced relations with unrecognized states.

With the growth of globalization, the question of the formation of unrecognized states is becoming more frequent and more acute. In an interdependent, interconnected world that is gaining global integrity, one of the highest values has become independent statehood. The emergence of unrecognized states is a global problem for the international community, which cannot always be resolved even by such influential and powerful organizations as the UN and NATO.

Analysis of recent research and publications. Among scholars who specialize in international law, there are many scientific papers on the problems of recognition. M. Aleksievets, S. Vidnyansky, V. Golovchenko, A. Zlenko, O. Ivchenko, B. Korneenko, Y. Makar, V. Matvienko, L. Chekalenko and many other domestic authors devoted their works to this issue.

The purpose of the scientific article is a general overview of theories, procedures, forms of recognition of states, and the study of relevant practices in this area.

Article's main body. The article deals with issues related to the international recognition of the newly created states by other states. In this regard, there are a number of unresolved issues in international law in terms of their justification and regulation. The authors point out that when a new state is created, the international community should cooperate in some way with it, and there are no certain international norms on how to act. The article examines the main provisions of theories of recognition of states: constitutive and declarative, and the problems that arise in connection with their practical application. The authors consider the thesis that there is a world practice when states can enter into certain relations with other states before their official recognition, explaining this by the existence of three possible forms of recognition: "de jure", "de facto", "ad hoc". At the same time, diplomatic relations and exchange of embassies arise only during the official recognition - recognition "de jure".

Conclusions and prospects for the development: The lack of an international act that would define the procedure and criteria for the recognition of states is due to the uniqueness of each case and the complex system of international relations. Currently, there are no clear and specific criteria that would determine when and under what conditions a new state can be recognized or not recognized by the international community. The emergence of an increasing number of unrecognized states in the international arena requires new approaches and research.

Keywords: recognition, theories, forms, constitutive, declarative, de jure, de facto, ad hoc.

Маринів І. І., Морозова А. О. Деякі проблеми визнання ад hoc у сучасному міжнародному праві. *Право та інноваційне суспільство*: електрон. наук. вид. 2020. № 2 (15). URL: http://apir.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/Maryniv_Morozova15.pdf